

Türk Edebiyatı Klasikleri

SEMAVER

SAİT FAİK ABASIYANIK

ÖYKÜ

İÇİNDEKİLER

Semaver	7
Stelyanos Hrisopulos Gemisi	13
Meserret Oteli	25
Bir Kıyının Dört Hikâyesi	31
Babamın İkinci Evi.....	39
İpekli Mendil.....	44
Kıskançlık.....	48
Bohça.....	52
Orman ve Ev	57
Düğün Gecesi.....	61
Şehri Unutan Adam	66
Üçüncü Mevki.....	71
Garson.....	77

Birtakım İnsanlar.....	84
Sevmek Korkusu.....	91
Louvre'dan Çaldığım Heykel.....	96
Robenson.....	99
İhtiyar Talebe.....	102
Bir Vapur	132

SEMAVER

— Sabah ezanı okundu. Kalk yavrum, işe geç kalacaksın.

Ali nihayet iş bulmuştu. Bir haftadır fabrikaya gidiyordu. Anası memnundu. Namazını kılmış, duasını yapmıştı. İçindeki Cenabıhak'la beraber oğlunun odasına girince uzun boyu, geniş vücudu ve çok genç çehresi ile rüyasında makineler, elektrik pilleri, ampuller gören, makine yağları sürünen ve bir dizel motoru homurtusu işiten oğlunu evvela uyandırmaya kıyamadı. Ali, işten çıkmış gibi terli ve pembeydi.

Halicioğlu'ndaki fabrikanın bacası kafasını kaldırmış, bir horoz vakarıyla¹ sabaha, Kâğıthane sırtlarında beliren fecr-i kâzibe² bakıyordu. Neredeyse ötecekti.

Ali nihayet uyandı. Anasını kucakladı. Her sabah yaptığı gibi yorganı kafasına büsbütün çekti. Anası yorgandan dışarıda kalan ayaklarını gıdıkladı. Yataktan bir hamlede fırlayan oğluyla beraber tekrar yatağa düştükleri zaman, bir genç kız kahkahasıyla gülen kadın mesut sayılabilirdi.

---

1 Vakar: Ağırbaşlılık.

2 Fecr-i kâzib: Sabaha karşı doğuda görünen geçici aydınlık, yalancı tan.

Mesutları çok az bir mahallenin çocukları değil miydiler? Anasının çocuğundan, çocuğun anasından başka gelirleri var mıydı? Yemek odasına kucak kucağa geçtiler. Odanın içini kızarmış bir ekmek kokusu doldurmuştu. Semaver ne güzel kaynardı. Ali semaveri, içinde ne ısırap ne grev ne de kaza olan bir fabrikaya benzetirdi. Ondan yalnız koku, buhar ve sabahın saadeti istihsal edilirdi.¹

Sabahleyin Ali'nin bir semaver, bir de fabrikanın önünde bekleyen salep güğümü hoşuna giderdi. Sonra sesler. Halıcioğlu'ndaki askerî mektebin borazanı, fabrikanın uzun ve bütün Haliç'i çınlatan düdüğü, onda arzular uyandırır, arzular söndürürdü. Demek ki Alimiz biraz şairceydi. Büyük değirmende bir elektrik ameleşi için hassasiyet, Haliç'e büyük transatlantikler sokmaya benzerse de biz, Ali, Mehmet, Hasan biraz böyleyizdir. Hepimizin gönlünde bir aslan yatar.

Ali annesinin elini öptü. Sonra şekerli bir şey yemiş gibi dudaklarını yaladı. Annesi gülüyordu. O, annesini her öpüşte, böyle bir defa yalanmayı âdet etmişti. Evin küçük bahçesindeki saksıların içinde fesleğenler vardı. Ali birkaç fesleğen yaprağını parmaklarıyla ezerek, avuçlarını koklaya koklaya uzaklaştı.

Sabah serin, Haliç sisliydi. Arkadaşlarını sandal iskelesinde buldu, hepsi de dinç delikanlılardı. Beş kişi Halıcioğlu'na geçtiler.

Ali bütün gün zevkle, hırsla, iştiyakla² çalışacak. Fakat arkadaşlarından üstün görünmek istemeden. Onun için dürüst, gösterişsiz işleyecek. Yoksa işinin fiyakasını³

1 İstihsal edilmek: Üretilmek, elde edilmek.

2 İштиyak: Büyük bir arzu.

3 Fiyaka: Gösteriş, caka.

da öğrenmiştir. Onun ustası, İstanbul'da bir tek elektrikçi-ydi. Bir Alman'dı. Ali'yi çok severdi. İşinin dalaveresini, numarasını da öğretmişti. Kendi kadar usta ve becerikli olanlardan daha üstün görünmenin esrarı, çeviklikte, acelede, aşağı yukarı sporda, yani gençlikteydi.

Akşama, arkadaşlarına yeni bir dost, yeni bir kafadar, ustalarına sağlam bir işçi kazandırdığına emin ve memnun evine döndü.

Anasını kucakladıktan sonra karşı kahveye, arkadaşlarının yanına koştu. Bir pastra¹ oynadılar. Bir heyecanlı tavla partisi seyretti. Sonra evinin yolunu tuttu. Anası yatsı namazını kılıyordu. Her zaman yaptığı gibi, anacığının önüne çömeldi. Seccadenin üzerinde taklalar attı. Dilini çıkardı. Nihayet kadını güldürmeye muvaffak olduğu² zaman, kadıncağız selam vermek üzereydi.

Anası:

— Ali be, günah be yavrum, dedi. Günah yavrucuğum, yapma!

Ali:

— Allah affeder ana, dedi.

Sonra saf, masum sordu:

— Allah hiç gülmez mi?

Yemekten sonra Ali, bir Nat Pinkerton³ romanı okumaya daldı. Anası ona bir kazak örüyordu. Sonra yükün içinden lavanta çiçeği kokan şilteler⁴ serip yattılar.

Anası sabah namazı okunurken Ali'yi uyandırdı.

---

1 Pastra: Pişti.

2 Muvaffak olmak: Başarmak.

3 Nat Pinkerton: Ünlü bir polisiye roman karakteri.

4 Şilte: Üstünde oturlan, yatılan, içi yünle, pamukla doldurulmuş döşek.

Kızarmış ekmek kokan odada semaver ne güzel kaynardı. Ali semaveri, içinde ne ısırap ne grev ne de patron olan bir fabrikaya benzetirdi. Onda yalnız koku, buhar ve sabahın saadeti istihsal edilirdi.

*

Ali'nin annesine ölüm, bir misafir, bir başörtülü, namazında niyazında bir komşu hanım gelir gibi geldi. Sabahları oğlunun çayını, akşamları iki kap yemeğini hazırlaya hazırlaya akşamı ediyordu. Fakat yüreğinin kenarında bir sızı hissediyor; buruşuk ve tülbent kokan vücudunda, akşamüstleri merdivenleri hızlı hızlı çıktığı zaman bir kesiklik, bir ter, bir yumuşaklık duyuyordu.

Bir sabah, daha Ali uyanmadan, semaverin başında üzerine bir fenalık gelmiş, yakın sandalyeye çöküvermişti. Çöküş, o çöküş.

Ali, annesinin kendisini bu sabah niçin uyandırmadığına hayret etmekle beraber uzun zaman vaktin geciktiğini anlayamamıştı. Fabrikanın düdüğü camların içinden tizliğini, can koparıcılığını terk etmiş ve bir sünger içinden geçmiş gibi yumuşak, kulaklarına geldi. Fırladı. Yemek odasının kapısında durdu. Masaya elleri dayalı, uyuklar gibi vaziyetteki ölüyü seyretti. Onu uyuyor sanıyordu. Ağır ağır yürüdü. Omuzlarından tuttu. Dudaklarını, soğumaya başlamış yanaklara sürdüğü zaman ürperdi.

Ölümün karşısında, ne yapsak, muvaffak olmuş bir aktörden farkımız olmayacak. O kadar, muvaffak olmuş bir aktör.

Sarıldı. Onu kendi yatağına götürdü Yorganı üstlerine çekti, soğumaya başlayan vücudu ısıtmaya çalıştı. Vücudunu, hayatiyetini bu soğuk insana aşılamaya uğraştı.

Sonra, âciz, onu köşe minderinin üzerine attı. Bütün arzusuna rağmen o gün ağlayamadı. Gözleri yandı, yandı, bir damla yaş çıkarmadı. Aynaya baktı. En büyük kederin karşısında, bir gece uykusuz kalmış insan çehresinden başka bir çehre almak kabil olmayacak mıydı?

Ali birdenbire zayıflamak, birdenbire saçlarını ağarmış görmek, birdenbire belinde müthiş bir ağrıya iki kat oluvermek, hemen yüz yaşına girmiş kadar ihtiyarlamak istiyordu. Sonra ölüye bir daha baktı. Hiç de korkunç değildi.

Bilakis, çehre eskisi kadar müşfik,¹ eskisi kadar mülayimdi. Ölünün yarı kapalı gözlerini metin bir elle kapadı. Sokağa fırladı. Komşu ihtiyar hanıma haber verdi. Komşular koşa koşa eve geldiler. O, fabrikaya yollandı. Yolda kayıkla giderken ölüme alışmış gibiydi.

Yan yana, kucak kucağa, aynı yorganın içinde yatmışlardı. Ölüm munis,² anasına girdiği gibi onun bütün hassasiyetini, şefkatini, yumuşaklığını almıştı. Yalnız biraz soğuktu. Ölüm, bildiğimiz kadar korkunç bir şey değildi. Yalnız biraz soğuktu, o kadar...

Ali, günlerce evin boş odalarında gezindi. Gece ıstık yakmadan oturdu. Geceyi dinledi. Anasını düşündü. Fakat ağlayamadı.

Bir sabah yemek odasında karşı karşıya geldiler. O, yemek masasının muşambası üzerinde sakin ve parlaktı. Güneş, sarı pirinç maddenin üzerinde donakalmıştı. Onu kulplarından tutarak gözlerinin göremeyeceği bir yere koydu. Kendisi bir sandalyeye çöktü. Bol bol, sessiz bir yağmur gibi ağladı. Ve o evde o, bir daha kaynamadı.

---

1 Müşfik: Şefkatli.

2 Munis: Alışılmış, cana yakın.

Bundan sonra Ali'nin hayatına bir salep güğümü girer.

Kış, Haliç etrafında İstanbul'dakinden daha sert, daha sisli olur. Bozuk kaldırımların üzerinde buz tutmuş çamur parçalarını kırarak erkenden işe gidenler, mektep hocaları, celepler¹ ve kasaplar fabrikanın önünde bir müddet dinlenirler; kocaman bir duvara sırtını vererek üstüne zencefil ve tarçın serpilmiş salep içerlerdi.

Yün eldivenlerin içinde saklı kıymettar elleri salep fincanını kucaklayan, burunları nezleli, kafaları grevli, ıstıraplı pirinç bir semaver gibi tüten sarışın ameleler, mektep hocaları, celepler, kasaplar ve bazen fakir mektep talebeleri kocaman fabrika duvarına sırtlarını verirler; üstüne rüyalarının mabadi² serpilmiş salepten yudum yudum içerlerdi.

---

1 Celep: Koyun, keçi, sığır vb. kesilecek hayvanların ticaretini yapan kimse.

2 Mabat: Arka, devam.

STELYANOS HRİSOPULOS GEMİSİ

Kış, Ada'nın sahillerine lodolarla beraber gelirdi. Kocayemiş ağaçlarının çamlarla birleştiği adanın lodos tarafında hiçbir ev yoktur. Orada kocaman vahşi kayalar, tuhaf kuşlar ve derin uçurumlar vardır. Kalpazanlar Kayası'nın üstünden lodos aştığı zaman, adanın poyraz tarafındaki evlerinde sessiz bir hayat başlardı. Göçler gitmiş olurdu. Banyolar sökülmüş, köşkler küskün ve hayatsız dururdu. Küçük sandallar yer yer karaya çekilmiş bulunurdu. İşte balık zamanı, bu zamandı. Kocaman gırgır kayıkları sahile başvururlar, torik ve palamut adanın etrafında bütün gün döner dolaşır. Kocaman kayıklar, kocaman bir şehre durmadan balık götürür; adaya para, pul, bir iki çuval un, birkaç kilo et getirirlerdi. O sene kış ne kadar fazla olmuşsa balık da o nispette az çıkmıştı. Balığın az, kışın çok olması günah çıkartan papazı bile düşündürdü.

Stelyanos sabahtan beri çapari¹ hazırlıyordu. Tamir

1 Çapari: Çok iğneli bir tür olta takımı.

ettiği ağlar çoktan bozulmuş, yazın hazırladığı oltalar kopmuş, kayığın boyaları dökülmüş, evin içi çoktan karmakarışık olmuştu. Bu sene balık yoktu. Bu seneki göçler evvelki senekiler gibi bol keseden para harcamamışlardı. Balığı bile başka balıkçıdan almışlardı. Beş para faydalarını görmemişti. Trifon, kışa girerken hastalanmıştı. Köyde ilaç pahalıydı. Şehre inmek bir meseleydi. Trifon gerçi mektebe gitmiyordu. Ama kendi kendine çalışıyordu. Kitap, defter bile epey para tutmuştu. Stelyanos yarın balığa gidecekti. Çaparının hindi tüylerini düzeltiyor; kopmuş, çürümüş misinaları¹ tamir ediyor, paslı iğneleri değiştiriyordu. Bir bol balık olsaydı; yarın da biraz gazyağı, bir parça şeker, Trifon'a bir pantolon, bir yün yelek, kendisine bir kasket alabilseydi. Evin içini biraz düzeltse, şehirden Trifon'a bir iki küçük hediyecik getirseydi. Bir denizci hikâyesi kitabı satın alsaydı. Bir kocaman gemi resmi bulup Trifon'un yattığı küçücük odaya çivileseydi...

Stelyanos balığa akşamleyin çıktı. Gecenin kimbilir hangi saatinde dönecekti. Trifon büyükbabasını beklerken uyuyakalmıştı. Rüya görüyordu.

Bir kayanın önünde bir gemi vardı. Trifon geminin içinde mi, yoksa kayanın üstünde miydi? Müthiş bir dalga, her an gemiyi o büyük kayaya çarpacak gibi yaklaşıyor; sonra nasıl oluyor bilinmez, dalga gelip gemiye çarpıyordu. Her an o kaya ile gemi arasında bir iki kulaçlık mesafe azalacak zannedildiği hâlde azalmıyordu, artmıyordu da.

Bu rüya böylece devam ederken Stelyanos içeri girdi.

---

1 Misina: Balıkçıların olta ipi olarak kullandıkları kıl veya naylon-
dan iplik.

Rüzgâr odanın içini karıştırdı. Bir iki fotoğraf yerlerinden düştü Danteller uçuştular.

— Uyuyor muydun Trifon?

— Uyuyordum ya... Balık var mı baba?

— Yok... Deniz sanki bomboş.

— Neden acaba?

— Muhakkak bir canavar peyda oldu, Trifon. Yoksa bu vakit balık olmaz mı?

— Dede... Sen hiç canavar gördün mü?

Stelyanos, canavar görüp görmediğini kendi kendisine sorduğu zaman düşünür kalırdı. Fakat başkaları sorunca o kadar canavar hikâyeleriyle doluydu ki, o kadar gece yaraları denizin karanlık, fosforlu yüzünden hışımla kocaman hayvanlar geçtiğini görmüştü ki... Hikâyelerle hakikatleri karıştırır, muhayyilesinde¹ ve hafızasında yaşayan mahlukları denizlerde yaşamış hayvanlar gibi bulup çıkarıverirdi.

Zaten deniz kadar meçhul bir şey var mıydı? Kimbilir oltaların yetişmediği, ağların serpilmediği denizlerde ne tatlı, güzel balıklar; ne haşin, yırtıcı, hayal edilmez canavarlar vardı.

— Gördüm Trifon. Bir kıştı. Toriğe çıkmıştık. Bulduğumuz nişanda pamukbalığı dedikleri bir canavar olduğunu işitmiştik. Bu balığın yavrusu yirmi-yirmi beş kilo ağırlığında olurmuş diye duyardık. Bu yavruları büyükler bir tehlike karşısında yutarlar, tehlike atladıktan sonra tekrar kusarlanmış. Düşün Trifon, pamukbalığı ne kadar kocaman bir şey. Pamukbalığını o akşam Rüstem Çavuş yakalamıştı. Biz, bütün kayıklar onun etrafını al-

1 Muhayyile: Hayal gücü.

mıştık. Bembeyaz, hakikaten pamuk gibi beyaz bir mah-
luku. Yalnız ağzı, görülecek bir şeydi! Belki şu kapı kadar
büyük. Dişleri yoktu. Rüstem Çavuş balığın karnına bı-
çağı daldırınca, bu karnın içinde dört tane dipdiri yavru
bulduk. Sonra bu hayvanın yalnızca yavrusu yakalandı
mıydı bütün deniz karışır, o cins bütün balıklar sandalla-
ra hücum ederler, devirirlermiş. O gece böyle bir vakaya
meydan vermemek için kaçmıştık. Sonra bir akşam da...

Hikâyeler birbirini takip eder, Trifon müphem¹ bir
korku içinde uyuyuverirdi.

Kış ne kadar çok, ne kadar uzun olursa olsun; balık ne
kadar az çıkarsa çıksın; yine yaz, bildiği gibi mahrumi-
yetlerin içinden kafasını kaldıracak ve onu bekleyenlere
gelecektir.

Yukarıki iki odasında göçlerin oturduğu, sarı maden
toprağı sıvalı küçük evin sahibi Stelyanos Hrisopulos,
aşağıda zeminden üç merdivenle inilen bir odada balık
ağlarını örmekle meşguldü. Küçük odanın tavanı insan
boyundan yüksek olmasına rağmen, insanı eğilmeye mec-
bur bırakan bir karanlık; kilise önlerinde, deniz kenarla-
rında, balık ağlarının arasında, sandalın içinde çıkmış
sarı alaminüt² fotoğrafları hayal meyal fark ettirirdi. Bu
fotoğraflara baktıkça Hrisopulos ailesinin büyük kızını
bir kraliçe tavrıyla sandal çekerken, küçük Trifon'u berrak
dişleriyle gülerken görür; bütün çirkinlikleri silip süpüren
alacakaranlığı severirdi. Hrisopulos ailesi, bütün ölüleri
ve iki tek canlısıyla güzel bir aileydi.

---

1 Müphem: Belirsiz.

2 Fr. à la minute: Beklemeye gerek kalmadan hemen hazırlanıveren,
şipşak.